

Metoda odwróconej klasy na zajęciach online

DOI: 10.47050/jows.2021.3.71-76

DOROTA PADZIK

Mimo że metoda odwróconej klasy jest koncepcją wartościową i wcale nie nową, bo jej początki sięgają lat 80. XX wieku, nadal nie jest powszechnie stosowana przez nauczycieli. Nauczanie zdalne, z którym mierzymy się od wielu miesięcy, może pomóc w jej rozpropagowaniu. Autorka artykułu nie tylko pokazuje, jak można wykorzystać tę metodę w czasie lekcji online, ale przede wszystkim zwraca uwagę na płynące z niej korzyści dla uczniów.

Długie miesiące prowadzenia zajęć języka francuskiego w formie zdalnej sprowokowały w mojej głowie wiele pytań dotyczących metod pracy w nowym środowisku. Na początku pandemii dotyczyły kwestii podstawowych, np.: Jak poprowadzić takie zajęcia? Z czasem pojawiały się kolejne: Jak oceniać? Jak motywować? Jak przeprowadzać ćwiczenia interakcyjne? Aż w końcu zadałam sobie to pytanie, które w mojej opinii jest najważniejsze: Jak wykorzystać potencjał zajęć online i narzędzia internetowe, aby zaproponować zajęcia ciekawsze i bardziej efektywne niż te prowadzone w sali? Moment pojawienia się tej refleksji uważam za kluczowy w nowym zawodowym doświadczeniu, ponieważ stał się cezurą oddzielającą odkrywanie zajęć w formie zdalnej od faktycznego korzystania z ich dobrodziejstwa. Postawiłam sobie za cel prowadzenie zajęć, z których uczniowie wynosiliby jeszcze więcej niż z lekcji prowadzonych metodą tradycyjną. Takich, które by ich bardziej motywowały i stymulowały, jak również aktywizowałyby ich w każdej minucie ich trwania. Aby to osiągnąć, sięgnęłam po metodę odwróconej klasy (ang. *flipped classroom*) lub po jej wybrane elementy, co pozwoliło mi zoptymalizować wykorzystanie czasu na lekcji.

Czym jest metoda odwróconej klasy?¹

Metoda odwróconej klasy zakłada, że uczeń w pierwszy kontakt z nauczaną treścią wchodzi samodzielnie – bez pomocy nauczyciela. Ten jednak przekazuje wcześniej uczniowi do dyspozycji różnego rodzaju pomoce naukowe (np. nagrania wideo i audio, artykuły, ilustracje, strony internetowe) oraz ćwiczenia kierujące go w procesie nauki. Dopiero kolejny etap zakłada wejście w interakcję z nauczycielem i innymi uczniami, celem sprawdzenia i przeciwiczenia zdobytej samodzielnie wiedzy (Lecoq i Lebrun 2016). Nauka tą metodą składa się więc z trzech etapów (Dufour 2014):

1. przyswojenie wiedzy (poza zajęciami);
2. sprawdzenie zdobytej wiedzy (poza zajęciami oraz w czasie ich trwania);
3. wykorzystanie zdobytej wiedzy (na zajęciami).

¹ O metodzie odwróconej klasy/lekcji można także przeczytać m.in. w artykułach Tomasza Chudaka *Zintegrowany model nauczania języka obcego w trybie lekcji odwróconej (flipped classroom)* (JOwS 1/2020) czy Adriana Równiatki *Nauka w trybie tzw. odwróconej klasy w teorii i praktyce* (JOwS 4/2020).

Warto podkreślić, że metoda odwróconej klasy nie polega na tym, by funkcję nauczyciela pełnił internet i jego zasoby. Jest to natomiast zmiana ról i pozycji w relacji: uczeń–nauczyciel. Uczeń przejmuje odpowiedzialność za konstruowanie swojej wiedzy, a nauczyciel jest przewodnikiem, który mu w tym procesie pomaga i towarzyszy (Dufour 2014). Analogicznie nauczanie wspomagane przez nowoczesne technologie opiera się na podejściu konstruktywistycznym, które zakłada uwypuklenie uczenia się kosztem nauczania oraz roli uczącego się kosztem nauczyciela (Krajka i Białek 2021). Koncepcja metody odwróconej klasy opiera się na czterech filarach zdefiniowanych przez Flipped Learning Network².

Rys. 1: Schemat filarów metody odwróconej klasy opracowany na podstawie materiałów opublikowanych przez Flipped Learning Network³

Elastyczne środowisko to otwartość nauczyciela na dostosowanie swoich metod pracy do sytuacji pojawiających się na lekcji, które nie zawsze da się przewidzieć i zorganizować. Aby zagwarantować uczniom elastyczne środowisko, nauczyciel musi nieustannie towarzyszyć im w pracy i ich obserwować. **Kultura nauki** to przeniesienie odpowiedzialności za proces zdobywania wiedzy z nauczyciela na ucznia oraz dostosowywanie proponowanych aktywności do indywidualnych potrzeb i preferencji ucznia. **Zamierzona treść** zakłada przygotowanie odpowiednich materiałów dla uczniów w taki sposób, aby na kolejnych etapach pracy nauczyciel mógł zaproponować aktywności bazujące na tym, co uczeń wcześniej otrzymał i opracował. **Profesjonalni nauczyciele** to dydaktycy, którzy świadomie i umiejętnie stosują tę metodę. Wiedzą, co uczniowie są w stanie opanować w pojedynkę,

a jakiego typu ćwiczenia i zadania sprawdzą się w trakcie zajęć. Są gotowi do pomocy uczniom oraz udzielenia im informacji zwrotnej na temat ich postępów (Lecoq i Lebrun 2016).

Oczywiście nie musimy stosować tej metody na każdych zajęciach. Można używać jej od czasu do czasu dla zapewnienia różnorodności stosowanych metod pracy. Dzięki temu uczniowie mają okazję poznać różne sposoby nauki oraz w przyszłości wybrać te, które są dla nich optymalne. Dobrą strategią jest także wykorzystywanie jedynie wybranych elementów tej metody. W ten sposób nauczyciele mają możliwość dostosowania metod do potrzeb uczniów oraz potrzeb programowych.

Praca nad zagadnieniami gramatycznymi metodą odwróconej klasy

Metodę odwróconej klasy można z sukcesem stosować przy wprowadzaniu nowych zagadnień gramatycznych. Przykładem tego w języku francuskim jest uzgadnianie imiesłowów (*l'accord du participe passé*). Jest to temat ważny, ale mający przede wszystkim wpływ na poprawność ortograficzną oraz w niektórych przypadkach – fonetyczną. Bardzo dobrze sprawdzi się tu zatem metoda odwróconej klasy, dzięki której nie poświęcimy czasu lekcji na żmudną analizę zasad, ale skupimy się na praktyce języka. Poniżej przedstawię wykorzystywany przeze mnie schemat pracy, który dzięki swojemu uniwersalnemu charakterowi sprawdzi się także w przypadku innych zagadnień gramatycznych.

1. Praca samodzielna w domu:
 - a. Uczniowie otrzymują do samodzielnej analizy korpus w postaci kilkunastu krótkich zdań, zawierający wszystkie możliwe warianty, w których należy uzgodnić imiesłów np. z podmiotem zdania. Dzięki kompleksowości korpusu nie zrodzą się pytania o dodatkowe sytuacje w nim nieujęte. Oprócz korpusu do analizy uczniowie otrzymują ćwiczenie składające się z dziesięciu zdań (np. w formie testu jednokrotnego wyboru), mające na celu użycie zaobserwowanych reguł, a przez to pogłębioną analizę korpusu.
2. Praca na zajęciach – sprawdzenie wiedzy zdobytej indywidualnie przez uczniów:

² Powstała w 2012 r. internetowa wspólnota non-profit, która wspiera nauczycieli zainteresowanych metodą odwróconej klasy. Wszelkie informacje na temat FLN oraz samej metody znajdują się na stronie internetowej wspólnoty: flippedlearning.org [dostęp: 26.06.2021].

³ Flipped Learning Network flippedlearning.org/definition-of-flipped-learning [dostęp: 28.06.2021].

- a. Zajęcia rozpoczynają się krótkim quizem zawierającym pytaniami typu prawda/fałsz⁴, dzięki któremu uczniowie i nauczyciel mogą sprawdzić, czy opracowane w domu treści zostały właściwie zrozumiane;
 - b. Uczniowie pracują w parach lub małych grupach⁵ i porównują wykonane w domu ćwiczenie. Dzięki tej aktywności uczniowie mogą pracować nad analizowanym zagadnieniem, jednocześnie dyskutując w języku docelowym. Rozwijają również umiejętność współpracy i dyskusji, podczas której tłumaczą sobie wzajemnie zasady gramatyczne własnymi słowami. W przypadku niektórych uczniów taki sposób przedstawienia tematu sprawia, że jest on dla nich bardziej zrozumiały. Bardzo ważne, aby nauczyciel w kolejnym kroku zweryfikował poprawność zdań oraz wyjaśnił ewentualne niejasności. Etap weryfikacji jest kluczowy dla rozwoju językowego uczniów.
3. Praca na zajęciach – przykłady ćwiczeń mające na celu użycie omawianych reguł:
- a. Uczniowie mają za zadanie zidentyfikować i poprawić błędy w zdaniach przygotowanych przez nauczyciela. W tym ćwiczeniu znajdują się zarówno zdania zawierające błąd, jak i poprawne.
 - b. Uczniowie przygotowują w formie pisemnej krótką historyjkę osadzoną w czasie przeszłym, zawierającą pięć wylosowanych wcześniej imiesłów.
 - c. Quiz w formie gry „Milionerzy”: Uczniowie pracują w grupach i każda grupa otrzymuje karty, na których widnieje pięć serii czterech różnych form imiesłów (np. *parlé – parlés – parlée – parlées*). Ich zadaniem jest stworzenie „pytań”, czyli zdań, które trzeba uzupełnić jednym z imiesłów z listy (np. *Mes sœurs se sont ... hier soir.*). Następnie grupy wymieniają się kartami z pytaniami quizowymi i wybierają właściwe odpowiedzi⁶. Istotą ćwiczeń proponowanych na tym etapie pracy jest wykorzystywanie różnych kompetencji ucznia, nie tylko tych *stricto* gramatycznych.

Jak widać, wszystkie wymienione przeze mnie etapy aktywizują ucznia. Jeśli mielibyśmy porównać tę metodę pracy z metodą indukcyjną (o której skuteczności pisałam w numerze 1/2020 JOWS), to różnią się one jedynie w fazie poznawania reguły. W metodzie indukcyjnej uczeń manipuluje korpusem, nie analizując jeszcze reguł, natomiast w odwróconej klasie, uczeń dostaje korpus do samodzielnej analizy. Niemniej jednak w obu metodach to na uczniu spoczywa odpowiedzialność konstruowania wiedzy, a nauczyciel nie przekazuje jej w sposób podawczy. Dalsze etapy pracy w obu metodach opierają się na tym samym założeniu – maksymalnej aktywizacji ucznia, podczas której rozwija on kompetencje nie tylko językowe, ale także społeczne i strategiczne. Dzięki tym metodom pracy uczniowie są bardziej zmotywowani, ponieważ widzą realną potrzebę pracy zarówno samodzielnej, jak i grupowej.

Metoda odwróconej klasy nastawio na dyskusję

Dzięki metodzie odwróconej klasy na zajęciach możemy skupić się na produkcji ustnej uczniów. Wspomaga ona zwłaszcza te dyskusje, które wymagają znajomości kontekstu, przemyślenia argumentów czy znajomości rozbudowanego słownictwa. Niejednokrotnie ćwiczenia typu dyskusje czy debaty są dla uczniów bardziej angażujące i interesujące, jeśli uczeń ma choćby ogólną wiedzę na dany temat (Mahmoud i Bipin 2020). Co więcej, wcześniejsze przygotowanie do zajęć i znajomość omawianego tematu pomagają zniwelować stres związany z zabranie głosu w języku obcym (Gavranović 2017).

Poniżej przedstawię wykorzystanie modelu odwróconej klasy na przykładzie materiału dydaktycznego autorstwa Les Zexperts FLE *Pack de conversation B1: Le bonheur* (Les Zexperts FLE 2021). Seria materiałów dydaktycznych *Pack de conversation sur le thème du bonheur B1-B2* skupia się na stymulowaniu produkcji ustnej (i pisemnej) uczniów dzięki zastosowaniu ćwiczeń różnego typu: od pytań do dyskusji przez analizę materiałów autentycznych aż po rozbudowane zadania wymagające np. pracy w grupach. Materiał ten został dostosowany również do zajęć online. Każde zadanie przygotowane jest w oddzielnym pliku PDF, który możemy na przykład wysłać uczniom lub pokazać, udostępniając ekran swojego urządzenia.

4 Quiz można przeprowadzić za pomocą aplikacji Kahoot, narzędzi do tworzenia ankiet zintegrowanych z platformami typu Zoom czy Clickmeeting.

5 Grupę dzielimy na podgrupy, korzystając z opcji „Breakout rooms” dostępnej w większości platform służących prowadzeniu zajęć online.

6 Wszystkie te ćwiczenia uczniowie mogą wykonać również dzięki dokumentom dzielnym Google Docs lub Google Slides.

1. Praca na zajęciach:
 - a. Ostatnie minuty lekcji możemy poświęcić na wprowadzenie tematu, nad którym uczniowie będą pracować w domu oraz na kolejnych zajęciach. W tym celu zadajemy uczniom kilka pytań proponowanych w ćwiczeniu wstępnym, np.: Co sprawiło Ci dziś przyjemność? Czy nazwałbyś się optymistą, czy pesymistą? Te pytania nie wymagają jeszcze od uczniów konkretnej wiedzy lub znajomości słownictwa nakierowanego na omawiany w ćwiczeniu temat. Dotykają bezpośrednio życia i osobowości ucznia, dzięki czemu odpowiedź nie powinna stanowić problemu.
2. Praca w domu:
 - a. Nauczyciel wysłał uczniom autentyczny dokument w formie krótkiego reportażu do obejrzenia na temat lekcji szczęścia wprowadzonych w niemieckich szkołach wraz z pytaniami sprawdzającymi jego rozumienie. Dodatkowo uczeń ma za zadanie zastanowić się nad argumentami za takimi lekcjami i przeciw nim. Uczeń otrzymuje również listę słów i wyrażeń obejmujących tematykę szczęścia oraz ćwiczenia sprawdzające ich zrozumienie.
3. Praca na zajęciach:
 - a. Zajęcia rozpoczynają się debatą na temat lekcji przedstawionej w autentycznym dokumencie. Warto podkreślić, że analiza pytań sprawdzających rozumienie ze słuchu nie jest konieczna. W czasie trwania debaty uczniowie naturalnie będą nawiązywać do obejrzonej treści. Pytania te mają przede wszystkim za zadanie pomóc uczniom w zrozumieniu filmu.
 - b. Jeśli chcemy przedłużyć dyskusję, możemy zadać dodatkowe pytania znajdujące się w materiale dydaktycznym (np.: Czy można nauczyć się bycia szczęśliwym? Czy można realnie zmierzyć poziom szczęścia w kraju? Czy szczęście wszystkich ludzi jest możliwe?).
 - c. Następnie uczniowie pracują w parach lub grupach, bazując na otrzymanej liście czasowników (*découper, coller, photographier, jouer, colorier, dessiner* itp.). Mają oni przygotować kilka propozycji zadań lub ćwiczeń (posługując się czasownikami z listy), które

uczestnicy lekcji szczęścia mieliby wykonać. Uczniowie przedstawiają na forum klasy swoje propozycje.

- d. Uczniowie ponownie pracują w parach lub grupach. Tym razem wcielają się w rolę doradców premiera, którzy mają mu pomóc w przeprowadzaniu reformy szczęścia we Francji (która jako kraj w 2021 r. znalazła się dopiero na 21. miejscu zestawienia *World Happiness Report*). Aby zainspirować uczniów, warto dać im do dyspozycji kilka obszarów reform: rodzinę, finanse, służbę zdrowia, infrastrukturę, politykę czy rynek pracy. Każda grupa przygotowuje i przedstawia listę 10 reform, z których pozostali uczniowie głosują na dwie ich zdaniem najciekawsze.

Niekwestionowanym atutem powyższej lekcji jest ciągła aktywizacja i prowokowanie produktywności uczniów. Dodatkowo jest ona bardzo spójna, każde ćwiczenie nawiązuje do poprzedniego, dzięki czemu uczniowie mają poczucie podążania w konkretnym kierunku (obranym przez nauczyciela). Obracając się wciąż w tym samym temacie, podejmowanym w różny sposób, mają również wiele okazji do użycia słownictwa, którego analizy dokonali w domu.

Rozwijanie autonomii ucznia dzięki metodzie odwróconej klasy

Praca metodą odwróconej klasy ma wiele zalet, w tym m.in. możliwość dostosowania treści i rytmu nauczania do potrzeb uczniów, optymalizacja czasu pracy na zajęciach, skupienie się na ćwiczeniach aktywizujących uczniów, wzmożona współpraca między nimi oraz element, który szerzej tutaj rozwinę, tj. wspieranie autonomii ucznia (Dufour 2014).

Uczeń autonomiczny jest samodzielny w procesie nauki, określa własne cele, potrafi wykorzystywać odpowiednie strategie uczenia się oraz, o czym wspominałam już kilkakrotnie, bierze odpowiedzialność za swój proces nauki (Łacka-Badura i Łęska 2014). Jednym ze sposobów na uzmysłowienie uczniom, że odpowiedzialność za naukę rzeczywiście znajduje się po ich stronie, jest stosunek nauczyciela do osób, które nie wykonują pracy w domu. Z pewnością nie należy ich stygmatyzować. Należy je włączać we wszystkie aktywności podczas zajęć, ale nie można poświęcać czasu na wspólną analizę zadanych treści. Robiąc to ostatnie, możemy w przyszłości stracić motywację zarówno uczniów, którzy poświęcili czas na przygotowanie się do zajęć (widzą, że był to czas stracony, skoro i tak

wykonuje się tę samą pracę na lekcji), jak i tych nieprzygotowanych (widzą, że ich brak pracy samodzielnej nie ma żadnych konsekwencji, ponieważ nauczyciel i tak przerobi z nimi zadane treści).

Autonomię ucznia można także rozwijać poprzez zachęcanie go do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi, podejmowania decyzji dotyczących rytmu pracy, wykorzystywania różnorodnych źródeł wiedzy czy do zwracania się o pomoc w rozwiązywaniu problemów do innych osób (Jochimczyk 2020). Wszystkie te działania są typowe dla pracy metodą odwróconej klasy. Odpowiedzialność leżąca po stronie ucznia oraz jego umiejętność, samodzielna praca są o tyle istotne, że od tego, czy uczeń wykona zadane ćwiczenie, zależeć będzie jego (oraz innych uczniów w przypadku pracy w grupach) praca na kolejnych zajęciach (Dufour 2014).

Dzięki postawie autonomicznej nauka jest bardziej efektywna, a uczeń entuzjastycznie nastawiony i bardziej zmotywowany do pracy (Łacka-Badura i Łęska 2014). Kwestia motywacji jest istotniejsza w przypadku nauczania zdalnego niż tradycyjnego. Uczeń podczas lekcji online nie ma bowiem bezpośredniego, regularnego kontaktu z nauczycielem ani z pozostałymi uczniami. Jest więc zmuszony do ciągłej, samodzielnej, a nawet osamotnionej pracy w domu. Według raportu *Badania postaw wobec nauczania zdalnego* (Rzecznik Praw Dziecka 2021) ankietowani (1174 uczniów w wieku 15–18 lat oraz 1080 rodziców uczniów w wieku 15–18 lat) za najbardziej negatywny aspekt pracy zdalnej podają brak bezpośredniego kontaktu z rówieśnikami oraz negatywny wpływ tego na stan psychiczny młodzieży. Ponadto 55 proc. poddanych badaniu nastolatków twierdzi, że w czasie zajęć zdalnych jest mniej zaangażowanych niż na lekcjach tradycyjnych, a jedynie 17 proc. uznało, że ich zaangażowanie jest większe. Jako że nauka zdalna funkcjonuje w Polsce dopiero od półtora roku, nie znamy jeszcze wszystkich konsekwencji pracy tym trybem. Z pewnością przeprowadzi się na ten temat wiele badań, ale już dziś możemy być pewni, że uczniowie potrzebują naszego wsparcia zarówno na płaszczyźnie edukacyjnej, jak i psychologicznej czy motywacyjnej. To możemy im zapewnić, wybierając odpowiednie metody pracy bazujące właśnie na indywidualnym potencjale każdego ucznia.

Narzędzie internetowe przydatne w metodzie odwróconej klasy

Na zakończenie przyjrzyjmy się narzędziom, dzięki którym będziemy mogli przygotować ciekawe i wartościowe zajęcia. Warto podkreślić, że ani zajęcia

prowadzone online, ani metoda odwróconej klasy nie wymagają od nas używania skomplikowanych narzędzi internetowych czy aplikacji. Warto skupić się natomiast na tym, co efektywne i łatwe w obsłudze, aby nie zmuszać uczniów (a przy okazji samych siebie) do nieustannego przełączania się między kolejnymi stronami oraz plikami. Zbyt dużo atrakcyjnych, kolorowych i multimedialnych opcji odwraca bowiem uwagę od tego, co ważne, czyli od skutecznej nauki języka. Umiar jest zatem niezwykle istotny. Nowoczesne technologie powinny ułatwiać naukę, a nie ją niepotrzebnie komplikować.

- A. Dysk Google – proste w obsłudze narzędzie, dzięki któremu uczniowie mają stały dostęp do wszystkich treści, zarówno tych przygotowanych przez nauczyciela, jak i przez nich samych.
- B. Google Docs – narzędzie, które sprawdza się podczas pracy w grupach, w czasie której uczniowie mają za zadanie np. napisać tekst, poprawić zdania czy przygotować listy różnego rodzaju propozycji.
- C. Google Forms – narzędzie pozwalające sprawdzić wiedzę uczniów. Wypełniając formularz, uczniowie wysyłają automatycznie odpowiedzi do nauczyciela. Dzięki temu ma on możliwość zorientowania się, czy uczniowie zrozumieli opracowywane zagadnienie i jakie ewentualne problemy wymagają wspólnej pracy na lekcji.
- D. Padlet – forma interaktywnej tablicy, dzięki której z łatwością udostępnimy uczniom tekst, nagranie lub inny plik. Dzięki opcji dodawania komentarzy uczniowie mogą odpowiadać np. na pytania do ćwiczeń sprawdzających rozumienie tekstu czytanego lub rozumienie ze słuchu. Uczniowie mogą również dzielić się materiałami, które uznają za ciekawe lub pomocne w samodzielnym opracowaniu zadanego tematu.
- E. LearningApps – strona internetowa służąca przygotowaniu interaktywnych ćwiczeń, które można potem wysłać uczniom. Tworzenie ćwiczeń za pomocą tego narzędzia jest szybkie i bardzo łatwe, a uczniowie mogą wykonywać samosprawdzające się ćwiczenia, które w przypadku samodzielnej pracy są bardzo ważne. Dzięki odpowiedziom, które natychmiast się wyświetlają, uczeń wie, czy dobrze zrozumiał temat.
- F. 123apps.com – strona internetowa, dzięki której możemy przygotowywać nagrania wideo oraz audio dla uczniów, a także edytować je, np. dodając napisy, obrazy lub dostosowując ich prędkość. Ta aplikacja pozwala również edytować pliki PDF.

W internecie można oczywiście znaleźć dużo więcej narzędzi przydatnych w czasie zajęć, ale jeśli ceniemy minimalizm i prostotę w nauczaniu, powyższe w zupełności wystarczą do łatwego i szybkiego przygotowania pełnowartościowych zajęć online prowadzonych metodą odwróconej klasy.

Podsumowanie

Pandemia bez wątplenia postawiła przed nami i naszymi uczniami liczne wyzwania, z którymi przyszło nam się mierzyć. Warto jednak potraktować je jako motor do zmiany poprzedzonej chwilą refleksji. Inny tryb pracy może bowiem zmobilizować nas do nabycia nowych kompetencji zawodowych oraz do wypróbowania metod, po które wcześniej nie sięgaliśmy, a które mogą się okazać niezwykle skuteczne, a nawet skuteczniejsze od rozwiązań tradycyjnych. Nie namawiam jednak do zmian radykalnych. Już sporadyczne wykorzystanie pojedynczych elementów metody odwróconej klasy (lub innej metody) może przynieść świetne rezultaty. Uważam, że aby zapewnić uczniom możliwość rozwoju w bezpiecznej i komfortowej atmosferze, my sami musimy dobrze czuć się z tym, co im proponujemy. Dlatego bądźmy przede wszystkim autentyczni i skuteczni, wspierajmy naszych uczniów w tych trudnych czasach, ucząc ich nie tylko języka, ale i samodzielności w procesie zdobywania wiedzy.

BIBLIOGRAFIA

- Dufour, H. (2014), *La classe inversée*, „Technologie”, nr 193, s. 44–47.
- Gavranović, V. (2017), *Enhancing Learners' Autonomy Through Flipped Classes*, [w:] *Sinteza 2017 – International Scientific Conference on Information Technology and Data Related Research*, Belgrad, Singidunum University, Serbia, s. 498–502.

- Grabowski, M. (2020), *Badania postaw wobec nauczania zdalnego*, Raport przygotowany dla Rzecznika Praw Dziecka, bit.ly/3z65i2b [dostęp: 26.06.2021].
- Jochimczyk, M. (2016), *Kształcenie sprawności pisania w wybranych podręcznikach do nauki języka niemieckiego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 21–28.
- Krajka, J., Białek, K. (2021), *O stylach dydaktycznych w edukacji zdalnej w teorii i praktyce*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 5–15.
- Lecoq, J., Lebrun, M. (2016), *La classe à l'envers pour apprendre à l'endroit*, Louvain-la-Neuve: Louvain Learning Lab (LLL).
- Les Zexperts FLE (2021), *Pack de conversation sur le thème du bonheur B1–B2*: bit.ly/3sC9TqK [dostęp: 26.06.2021].
- Łacka-Badura, J., Łęska, M. (2014), *Współodpowiedzialność za efekty kształcenia jako wyznacznik procesu autonomizacji studentów w nauczaniu języka specjalistycznego*, „Neofilolog”, nr 42/2, s. 167–180.
- Mahmoud, M.H.A., Bipin, I. (2020), *Investigating cognitive holding power and equity in the flipped classroom*, „Helion”, nr 6.
- Równiatka, A. (2020), *Nauka w trybie tzw. odwróconej klasy w teorii i praktyce*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 25–29.

DOROTA PADZIK Absolwentka Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Swoją nauczycielską warsztat doskonaliła na Uniwersytetach w Besançon i Louvain-la-Neuve. Uczestniczy w licznych szkoleniach i warsztatach, m.in. na temat metody werbo-tonalnej i neurolingwistyki. Pracuje jako nauczyciel języka francuskiego w szkole L'atelier de français w Warszawie, w której pełni również funkcję metodyka. Pracuje z młodzieżą licealną i uczniami dorosłymi. Jest też członkiem zespołu Les Zexperts FLE, z którym opracowuje materiały dydaktyczne do nauki języka francuskiego oraz przygotowuje szkolenia dla nauczycieli.